

Taaldans en Rekendans

Leren door dans: in de praktijk werkt het!

Dansdocente Lenneke Scherrewitz ontwikkelde de lesmethoden Taaldans en Rekendans voor het basisonderwijs. Ze combineerde hiervoor lessen uit programma's voor Voor- en Vroegschoolse educatie (VVE-programma's) met dans en werd aangenaam verrast door de resultaten. Kinderen die haar lessen volgden leerden taal- en rekenbegrippen sneller en met minder moeite, dan kinderen die de standaard VVE-lessen kregen. Er is weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen bewegen en taal- en rekenontwikkeling, en nog minder naar de relatie tussen dans en taal- en rekenontwikkeling. Maar op basis van de positieve ervaringen in de praktijk zouden Taaldans en Rekendans wel eens de ontbrekende schakel kunnen zijn voor het optimaal leren van taalbegrippen en rekenbegrippen. Specifiek onderzoek is dan ook zeer gewenst.

Door: Lizzy de Wilde

Scherrewitz werkte tien jaar als dansdocente waarna ze de overstap maakte naar de kinderopvang en vervolgens naar het basisonderwijs. Als tutor bij basisschool Prinsehaeghe in Den Haag werkte ze onder andere met *Piramide* en *Taallijn* om peuters en kleuters extra ondersteuning te geven bij rekenen en taal. *Piramide* en *Taallijn* zijn programma's voor voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE-programma's)¹, die zich vooral richten op het stimuleren van de taalontwikkeling en buiten het reguliere taalaanbod vallen. Deze VVE-programma's starten op de peuterleeftijd en lopen door in groep 1 en 2, met een doorgaande leerlijn van voorschools naar vroegschool.

Scherrewitz gaf tutorlessen van tien minuten uit *Piramide*. Tijdens deze lessen werd van de drie of vier leerlingen aan haar tafeltje verwacht dat zij begrippen leerden die bij een thema horen. Dit gebeurde op dezelfde manier als in de klas, alleen nu in een kleiner groepje. De kinderen boekten enige vooruitgang; de oefeningen hadden een meetbaar effect. Het tempo lag echter laag en het kostte de kinderen zichtbaar moeite zich te concentreren. Door de lessen meer naar hun belevingswereld te trekken en hen actief te laten deelnemen, lukte het Scherrewitz de aandacht van de kinderen te vangen en vast te houden. Zo zette ze een wasmand met kleren en knijpers neer en spande een touw in het lokaal toen de kinderen bezig waren met het thema kleding. Ze gaf hen korte opdrachten als 'Hang een broek op' of 'Jij mag de mooiste blouse ophangen'. Scherrewitz herhaalde de woorden en stelde veel vragen, zoals: 'Wat heb je opgehangen?' en liet de kinderen naar elkaar kijken. De kinderen konden met gemak twintig minuten bezig zijn, in plaats van met moeite tien minuten vol-

maken. De concentratie van de kinderen was beter, ze maakten meer contact met elkaar en hielpen elkaar bovendien. Bij terugkomst in de klas constateerde de leerkracht dat deze kinderen meer woorden konden reproduceren dan na de standaardlessen.

Als tutor leerde Scherrewitz kinderen begrippen, zoals namen van lichaamsdelen, namen van kleuren, ruimtelijke begrippen, begrippen van tijd, enzovoort. Op een gegeven moment realiseerde ze zich dat ze precies hetzelfde aan het doen was als tijdens haar danslessen met jonge kinderen. Daar benoemt Scherrewitz ook alles wat ze doet: ze wijst naar lichaamsdelen en herhaalt woorden en begrippen. Met als verschil dat er bij dans ook houding, beweging en muziek aan te pas komt. Scherrewitz ging vervolgens op zoek naar een manier om taalbegrippen te verwerken in dans. De school gaf haar de mogelijkheid om haar ideeën uit te werken en toe te passen. 's Ochtends gaf Scherrewitz de reguliere lessen aan de peuters en kleuters en 's middags werkte ze met haar eigen methodiek: *Taaldans*.

Zeven situaties

Om een begrip goed te kunnen leren heb je zeven situaties nodig waarin je het begrip aangeboden krijgt (Van den Nulft, 2009). In de klas worden begrippen vaak op vijf of maximaal zes verschillende manieren aangeboden: met behulp van woordkaarten, boeken (voorlezen en zelf lezen), liedjes, in de speelhoeken en door middel van knutselopdrachten. *Taaldans* koppelt (bijna) elk woord aan een beweging en biedt zodoende een extra, aanvullende manier om begrippen aan te bieden. Het zou wel eens de ontbrekende schakel kunnen zijn om tot een optimaal leereffect te komen. Nader onder-

zoek is nodig om dit vast te stellen en te achterhalen wat precies het effect van dans op leren is. De praktijk wijst in ieder geval uit dat kinderen die met behulp van dans (beweging) oefenen, makkelijker en sneller leren dan kinderen die zonder dans oefenen. Dit blijkt uit het feit dat de leerkracht de desbetreffende begrippen minder vaak hoeft te herhalen. Ook na enkele weken beheersen de kinderen de begrippen nog steeds, en zelfs beter dan de kinderen die zonder dans hebben geoefend.

Scherrewitz constateerde dat bewegen niet alleen een belangrijke rol speelt bij het verwerven van taal, maar ook bij beginnend rekenen. Bij haar lessen liet zij ook veel rekenkundige begrippen aan bod komen (hoeveelheden, rangorde, vergelijkingen, maten). Ook deze begrippen werden sneller en makkelijker aangeleerd en beter onthouden door kinderen die er al bewegend mee bezig zijn, dan door kinderen die de begrippen zonder dans gepresenteerd kregen.

Bij dans hoort muziek en dat is volgens Scherrewitz het essentiële verschil tussen dans en sport, beide vakken waarin bewogen wordt. Muziek heeft ritme en dat helpt bij het leren horen van het ritme van taal (www.muzykmaaktslim.nl). Bovendien dringt muziek op een natuurlijke wijze door in de belevingswereld van kinderen, prikkelt hun fantasie en scheidt sfeer. De ervaring van Scherrewitz is dat de kinderen zich tijdens een *Taaldans* of *Rekendans* beter en langer kunnen concentreren, dan wanneer ze een taalles of rekenles krijgen zonder dans.

Drie stappen

De methoden *Taaldans* en *Rekendans* gaan uit van het principe dat het (taal)geheugen gestimuleerd wordt in drie stappen: waarnemen, ervaren en toepassen. Het begrip elastiek is bijvoorbeeld als volgt in *Taaldans* verwerkt: eerst kijken de kinderen samen met de docent naar een elastiekje. Vervolgens spelen en dansen ze met het elastiekje op muziek en ervaren ze dat het elastiek uitrekt en inkrimpt. Daarna komt het elastiek terug in een werkje in de klas, zoals in een prentenboek of in de kleding van de kinderen. Zij ontdekken het begrip elastiek in verschillende situaties en snappen de toepassing ervan.

Scherrewitz is ervan overtuigd dat als kinderen met dans leren, de kans het grootst is dat het geleerde ook beklijft. Een kind heeft

namelijk letterlijk zijn of haar lijf nodig om te internaliseren. Of zoals ontwikkelingspsycholoog Vervaeke (2011) zegt: 'Ons verstand rust op twee pijlers: waarnemen én handelen. Er moet evenwicht zijn tussen wat ons brein inkomt en wat ons brein verlaat. Zo ontwikkelen we ons optimaal.' Recent literatuuronderzoek (Centers for Disease Control and Prevention, 2010) geeft ook een positieve relatie aan tussen lichaamsbeweging en leerprestaties. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn een verbeterde doorbloeding en dus een verbeterde zuurstofvoorziening van het brein, meer celgroei in het brein en meer aanmaak van hormonen, onder meer endorfines. Hierdoor ondervinden kinderen minder stress, voelen zich beter en presteren ook beter.

Leereffect

Door het koppelen van een begrip aan een beweging ontstaat een beter leereffect: dit principe is uitgebreid onderzocht en bevestigd door de Amerikaanse psycholoog Asher (2009), grondlegger van de taalleermethode Total Physical Response (TPR)². Deze methode is gebaseerd op de veronderstelling dat mensen er – biologisch - op ingesteld zijn om een taal in een bepaalde volgorde te leren en gaat uit van de wijze waarop kinderen hun moedertaal leren. Via TPR leert men een taal letterlijk 'al doende'. Asher ontdekte dat wanneer leerlingen talige opdrachten in doelgerichte handelingen omzetten, hun betrokkenheid groter is en hun leren daardoor veel efficiënter verloopt. Volgens Last (2007) is TPR een zeer krachtige methode, die snel werkt, met grote langetermijneffecten. TPR wordt sinds 1970 toegepast bij het leren van diverse moderne talen en gebarentaal voor doven.

Scherrewitz borduurt voort op TPR. Door beweging in te zetten als middel om te leren, spreekt ze bovendien andere intelligenties aan dan in een reguliere les. Uitgaande van het principe van meervoudige intelligentie van Gardner (Wielinga, 2003) komen bij dans naast verbaal-linguïstische intelligentie (door Gardner 'woordknip' genoemd) vooral de lichamelijke-kinesthetische intelligentie ('beweegknip') en de muzikaal-ritmische intelligentie ('muzieknip') aan bod.

Onderzoek nodig

Zoals eerder gezegd is er behoefte aan gericht onderzoek naar het verband tussen dans en leren. Scherrewitz heeft een aantal (literatuur-) onderzoeken verzameld waaruit de conclusie getrokken kan worden dat er in ieder geval verband bestaat tussen bewegen en leren. >>

Contact:

lizzydewilde@gmail.com

FOTO NICOLE ROMIJN FOTOGRAFIE

In haar masterscriptie onderzoekt Van Leeuwen (2008) bijvoorbeeld de relatie tussen cognitie, schoolprestaties en motorische vaardigheden. Van Leeuwen constateert dat kinderen tegenwoordig minder bewegen waardoor hun motorische vaardigheden wellicht afnemen en suggereert dat er daardoor misschien zoveel kinderen met leerproblemen zijn. Haar resultaten komen overeen met eerder onderzoek en ondersteunen de stroming Embodied Cognition (De Jongh, 2008). Het idee van deze stroming is dat iemands gedachten geen onafhankelijk van de buitenwereld opererende abstracties zijn, maar volledig worden bepaald door de interactie tussen het lichaam en de buitenwereld. Cognitie is dus 'belichaamd'. 'Onze gedachten worden beperkt en beïnvloed door de kenmerken van ons lichaam. Wat je met je arm of been doet, is mede bepalend voor de manier waarop je waarneemt, denkt en onthoudt. Intelligent gedrag ontstaat dus uit een samenspel van hersenen, lichaam en wereld. Het brein alleen is machteloos, maar vormt samen met het lichaam en de wereld een systeem. De beste manier om de betekenis van een begrip te vatten is het eerst uitvoeren van de handeling zelf. Daardoor worden de motorische hersengebieden geactiveerd. Als kinderen bijvoorbeeld een verhaal lezen en het vervolgens uitbeelden met speelgoed, onthouden ze er veel meer van dan kinderen die het verhaal alleen nog een keer extra lezen. Hetzelfde geldt voor rekenen. Kinderen die gebaren maken tijdens het rekenen, onthouden de kennis beter.'

In 2011 startte Scherrewitz haar bedrijf: Studio Swing. De lesmethodes Taaldans en Rekendans zijn doorontwikkeld tot cursussen voor professionals die met kinderen werken en tot twee opleidingstrajecten voor dansdocenten. Studio Swing heeft een landelijk team docenten opgeleid die Taaldans en Rekendans geven. Inmiddels zijn er al meer dan honderd organisaties die kinderen laten leren door Taaldans en Rekendans binnen het curriculum aan te bieden. Ook wordt er door meer dan honderd professionals met het Startpakket Leren door Dans gewerkt. In samenwerking met GGD Den Haag biedt Studio Swing

gesubsidieerde trajecten aan voor pedagogisch medewerkers om meer te gaan dansen en bewegen met 0-4 jarigen.

Literatuur

- Asher, J.J. (2009). *The Total Physical Response (TPR)*. [Online] [Accessed May 2009]. Available from World Wide Web: www.tpr-world.com
- Berendsen, M. (2010). *Taal totaal*. Onderzoek Fontys Pabo Den Bosch Centers for Disease Control and Prevention. (2010) *The association between school based physical activity, including physical education, and academic performance*. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services
- Jongh, R. de (2008). *Waarom ons brein beter werkt door beweging*. [Online]. [20 mei 2008]. Available from World Wide Web: www.intermediair.nl
- Last, A. (2008). Breng beweging in de les! *Levende talen magazine*, nr. 2, pp. 21-22 (www.taalleermethoden.nl)
- Leeuwen, E. van. (2008). *De relatie tussen motorische, cognitieve en schoolse vaardigheden*. Master Scriptie, Radboud Universiteit Nijmegen
- Nulft, D. van den en M. Verhallen. (2009). *Met woorden in de weer*. Praktijkboek voor het basisonderwijs
- Vervaeke, E. (2011). Dansend woordjes leren. *Ezeltje prik*, nr. 3, p. 10
- Wielinga, P. (2003). Meervoudige intelligentie, slim! *OBN*, jan, pp. 6-9
- Westerlaken, M. (2010). Dans & taal samen in het speellokaal. *Kinderopvang*. okt/nov. 8-9

Website: www.muzeekmaaktlim.nl

Lenneke Scherrewitz is directeur van Studio Swing en opleider en ontwikkelaar van de lesmethodes Taaldans en Rekendans (www.studioswing.nl)

Lizzy de Wilde is werkzaam als zelfstandig journalist/tekstschrijver en verbonden als persvoorlichter aan Studio Swing (www.lizzydewilde.nl)

Noten

- 1 Erkende VVE-programma's zijn *Piramide*, *Kaleidoscoop*, *KO-totaal*, *Speelplezier*, *Startblokken/Basisontwikkeling* en *Sporen*. Dit zijn integrale programma's, gericht op meerdere ontwikkelingsgebieden (taalontwikkeling en ontluikende geletterdheid, denkontwikkeling en ontluikend rekenen, motorische en creatieve ontwikkeling, persoonlijke en sociaal-emotionele ontwikkeling). Daarnaast zijn er nog drie VVE-programma's die zich richten op één ontwikkelingsgebied: *de Taallijn* (taalontwikkeling), *Boekenpret* en *Overstap* (leesontwikkeling).
- 2 Total Physical Response (TPR) is een methodiek gebaseerd op het geven van mondelinge opdrachten en het uitvoeren van handelingen (Asher, 1982; Ru, 1989). Volgens Asher is taal een samenstelling van concrete en abstracte begrippen. De concrete begrippen (zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden en de gebiedende wijs van werkwoorden) worden het eerst eigen gemaakt, pas in een later stadium volgen de abstracte begrippen (waaronder de functiewoorden). Deze methodiek is vooral geschikt voor de beginfase van het leren van een tweede taal. Het doel is dat de lerenden in de tweede taal een eenvoudig gesprek kunnen voeren. De selectie van woorden en zinnen vindt plaats op basis van de situatie die aan de orde is (schoolsituatie, winkelsituatie, arts-patiëntsituatie et cetera.). ◀